

JAK STUDENTI PŘI MLUVENÍ V HODINÁCH ANGLIČTINY SPOLUPRACUJÍ: POUŽÍVÁNÍ „AND“ NA ZAČÁTKU REPLIK

STUDENTS' COLLABORATION WHEN SPEAKING IN ENGLISH CLASSES: THE USE OF TURN-INITIAL "AND"

František Tůma¹

¹ Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Příspěvek ukazuje, jak lze pomocí podrobného rozboru videozáznamu zkoumat spolupráci mezi studenty. Zaměřuje se na to, jak studenti ve výuce anglického jazyka používají spojku „and“ na začátku repliky. Data pro analýzu tvoří soubor videozáznamů dvojic a skupin z celkem 22 hodin výuky angličtiny na českých a finských středních školách, v nichž jsme dosud našli 47 výskytů spojky „and“ na začátku repliky. Pomocí multimodální konverzační analýzy ukazujeme, že studenti používají spojku „and“ k řízení interakce při řešení úkolu a také k doplnění předchozí odpovědi.

Klíčová slova: *Interakce ve výuce, práce ve skupinách, konverzační analýza, spolupráce*

Abstract

This paper shows how a detailed analysis of video recordings can be used in investigating collaboration among students. It focuses on how students in EFL classes employ turn-initial “and”. The data comprise video recordings of 22 upper secondary EFL lessons in Czech and Finnish schools. We have identified 47 occurrences of turn-initial “and”. Using multimodal conversation analysis, we show that students may employ “and” for two purposes: task management and additions to established task answers.

Keywords: *Classroom interaction, group work, conversation analysis, collaboration*

1 ÚVOD

Přestože se řada zahraničních prací zabývá různými aspekty práce ve dvojicích a ve skupinách, v český výzkum se až na několik výjimek (např. Červenková, 2021; Tůma & Sherman, 2022) zaměřuje především na frontální výuku. Jak studenti ve dvojicích nebo skupinách spolupracují a jak řeší zadané úkoly, tak zůstává na okraji českého pedagogického bádání.

2 TEORIE

Príspevek vychází z konverzační analýzy a navazuje na studie zabývající se jazykovými prostředky v počáteční pozici repliky (např. Heritage & Sorjonen, 2018), kde mluvčí odhaluje, jak porozuměl předchozím replikám, a zároveň dává najevo, co bude ve své replice dělat. Použití částic, spojek a dalších jazykových prostředků na začátku repliky je tak úzce provázáno se střídáním mluvčích, a také odráží, jak mluvčí spolupracuje. V cizím jazyce je přitom pro studenty zásadní osvojit si právě i tyto aspekty interakční kompetence (Pekarek Doehler, 2018), aby se mohli zapojit do probíhajícího rozhovoru a efektivně spolupracovat na řešení zadaného úkolu.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Analýza je založena na videonahrávkách z 22 hodin výuky angličtiny na středních školách v Česku a Finsku. V záznamech skupinové nebo párové činnosti při řešení komunikačně zaměřeného úkolu jsme dosud identifikovali 47 sekvencí, v nichž studenti použili spojku „and“ na začátku svých replik. Pro podrobný rozbor jsme v souladu s aktuálními podobně zaměřenými studiemi (srov. Heritage & Sorjonen, 2018) použili multimodální konverzační analýzu, pomocí níž rozkrýváme, jakou roli hraje spojka „and“ na začátku repliky při řešení úkolu a jak ji studenti produkují společně s použitím dalších tělesných (zejm. pohled) a materiálních (zejm. pracovní list nebo učebnice se zadáním úkolu) prostředků.

4 VÝSLEDKY

Výsledky analýzy ukazují, že studenti používají spojku „and“ na začátku svých replik dvojím způsobem: k řízení řešení úkolu a k doplnění odpovědi. Typické

první použití spojky „and“ je svázáno s otázkami, které po spojce studenti kladou, čímž se obracejí na své spolužáky, aby přispěli k řešení úkolu. Tyto repliky typicky související s posunem k další otázce nebo položce v rámci řešení úkolu a studenti je produkují společně se zaměřením pohledu na recipienta. V druhém případě studenti spojkou „and“ na začátku své repliky signalizují, že přispívají k řešení úkolu, a to tak, že přidávají další část odpovědi, případně zobecňují nebo shrnují dosavadní odpověď produkovanou spolužáky.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Použitím „and“ na začátku repliky, společně například se změnou očních pohledů, studenti jemně dolaďují vazbu svého následného jednání k předcházejícím replikám, a činí tak své jednání srozumitelnějším pro své spolužáky. Tato použití spojky „and“ jsou tedy klíčová z hlediska spolupráce při řešení úkolu, ale přitom je nenalezneme v tradičních gramatikách ani v učebnicích angličtiny. Uvedené poznatky tak poukazují na sociální povahu gramatiky a interakční kompetence v cizím jazyce, a zároveň podtrhují potřebu kvalitativního a na interakci zaměřeného výzkumu k hlubšímu pochopení procesů, které ve výuce probíhají.

6 LITERATURA

- Červenková, A. (2021). “I’ll google it.”: Using an online dictionary for conducting repair during pair and group work activities in upper-secondary efl classrooms. *Studie z Aplikované Lingvistiky / Studies in Applied Linguistics*, 12(2), 43–58.
- Heritage, J., & Sorjonen, M.-L. (Ed.). (2018). *Between turn and sequence: Turn-initial particles across languages*. John Benjamins.
- Pekarek Doehler, S. (2018). Elaborations on L2 interactional competence: The development of L2 grammar-for-interaction. *Classroom Discourse*, 9(1), 3–24. <https://doi.org/10.1080/19463014.2018.1437759>
- Tůma, F., & Sherman, T. (2022). Recruiting help in word searches in L2 peer interaction: A multimodal conversation-analytic study. *Linguistics and Education*, 67, 100999. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2021.100999>

PODĚKOVÁNÍ

Na analýze se podílejí též Leila Kääntä a Teppo Jakonen. Děkuji University of Jyväskylä (JYU Visiting Fellow Grant 2021) za poskytnutou podporu.